

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCLXXXI. ad annum MCCCXIV.

Parisiis, 1644

Decreta Generalis Concilii Lateranensis IV. sub Innocentio papa III. summo pontifice.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15974

lud: *Iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec illus dolor: quoniam priora transferunt.* Ergo posteriora dorsi, id est requies post laborem, erit in specie auri, hoc est in gloria contemplationis, quæ per fulgorem auri congrue designatur, propter illud: *Fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum.* Ad quam gloriam nos perducatur Dominus Iesus Christus, qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

DECRETA

GENERALIS CONCILII LATERANENSIS IV.
sub Innocentio papa III. summo pontifice.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. De fide catholica.	tem in pascha communicando.
II. De errore abbatis Ioachim.	XXII. Quod infirmi prius provideant anima quam corpori.
III. De hereticis.	XXIII. Quod ecclesia cathedralis vel regularis ultra tres menses non vacet.
IV. De superbia Græcorum contra Latinos.	XXIV. De electione faciendâ per scrutinium vel compromissum.
V. De dignitate patriarcharum.	XXV. Quod electio facta per secularem potestatem non valeat.
VI. De Conciliis provincialibus.	XXVI. De pœna indigne confirmantis electionem.
VII. De correctione excessuum.	XXVII. De instructione ordinandorum.
VIII. De inquisitionibus.	XXVIII. Quod compellantur cedere qui postulauerunt licentiam cedendi.
IX. De diuersis ritibus in eadem fide.	XXIX. Quod nullus habeat duo beneficia cum cura annexa.
X. De predicatoribus instituendis.	XXX. De idoneitate instituendorum in ecclesiis.
XI. De magistris scholasticis.	XXXI. De filiis canonicorum non instituendis cum patribus.
XII. De communibus capitulis monachorum.	XXXII. Vt patroni competentem portionem dimittant clericis.
XIII. De nouis religionibus prohibitis.	XXXIII. De procurationibus non accipiendis sine uisitatione.
XIV. De incontinentia clericorum puniendâ.	XXXIV. De subditis non grauâdis sub prætextu seruitiû alicuius.
XV. De arcenda ebrietate clericorû.	XXXV. De causa appellationis exprimendâ.
XVI. De indumentis clericorum.	
XVII. De comestationibus prelatorum, & negligentia eorum super diuinis officiis.	
XVIII. De iudicio sanguinis & duelli clericis interdicto.	
XIX. Ne ecclesia mundanis supellectilibus exponantur.	
XX. De chrismate & eucharistia sub sera conseruandâ.	
XXI. De confessione faciendâ, & non reuelandâ a sacerdote, & sal.	

Concil. Tom. 28.

- XXXVI. *Quod iudex possit interlocutoriam & comminatoriam sententiam reuocare.*
- XXXVII. *De literis non impetrandis ultra duas diuitas, & sine speciali mandato.*
- XXXVIII. *De scribendis actis, ut probari possint.*
- XXXIX. *De restitutione danda contra possessorem, qua non rapuit ipse.*
- XL. *De vera possessione.*
- XLI. *De continuatione bona fidei in omni prescriptione.*
- XLII. *De saculari iustitia.*
- XLIII. *Ne sine causa clericus fidelitatem laico faciat.*
- XLIV. *Quod constitutiones principum non praiudicent ecclesiis.*
- XLV. *Patronus, qui clericum ecclesie occiderit vel mutilauerit, ius patronatus amittit.*
- XLVI. *De talliis a clericis non exigendis.*
- XLVII. *De forma excommunicandi.*
- XLVIII. *De modo recusandi iudicem.*
- XLIX. *De pena excommunicantis iniuste.*
- L. *De restricta prohibitione matrimonii.*
- LI. *De pena contrahentium clandestina matrimonia.*
- LII. *De testimonio de auditu reprobando in causa matrimonii.*
- LIII. *De his qui predia sua in fraudem decimarum dant aliis excolenda.*
- LIV. *Vt decima ante tributa soluantur.*
- LV. *Vt de terris acquirendis, non obstantibus priuilegiis, decima dentur.*
- LVI. *Ne propter pactum aliquorum amittat decimas presbyter parochialis.*
- LVII. *De interpretandis priuilegiorum verbis.*
- LVIII. *De eodem in fauorem episcoporum.*
- LIX. *Quod nullus religiosus fideiubeat sine licentia abbatis & conuentus.*
- LX. *Vt abbates non extendant se ad officium episcopale.*
- LXI. *Ne religiosi recipiant decimas de manu laicali.*
- LXII. *Ne reliquia sanctorum ostendantur extra capsam, ne noua habeantur in ueneratione sine Romana ecclesia.*
- LXIII. *De simonia.*
- LXIV. *De eadem circa monachos & sanctimoniales.*
- LXV. *De eadem circa illicitam pecunie extorsionem.*
- LXVI. *De eadem circa cupiditatem clericorum.*
- LXVII. *De usuris Iudeorum.*
- LXVIII. *Vt Iudaei discernantur a Christianis in habitu.*
- LXIX. *Ne Iudaei publicis officiis praeficiantur.*
- LXX. *Ne conuersi ad fidem de Iudeis, veterem ritum Iudeorum retineant.*

CAPITVLA.

I.

FIRMITER credimus, & simpliciter confitemur, quod vnus solus est verus Deus æternus & immensus, omnipotens, incommutabilis, in-

ANNO
CHRISTI
1155.

comprehensibilis & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; tres quidem personæ, sed vna essentia, substantia, seu natura simplex omnino. Pater a nullo, Filius autem a solo Patre, ac Spiritus sanctus ab utroque pariter, absque initio semper & sine, Pater generans, Filius nascens, & Spiritus sanctus procedens; consubstantiales & coæquales, coomnipotentes & coæterni, vnum vniuersorum principium, creator omnium inuisibilium & visibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam: diabolus enim & dæmones alii a Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali: homo vero diaboli suggestionem peccauit.

Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta, per Moysen & sanctos prophetas aliosque famulos suos, iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem vnigenitus Dei Filius Iesus Christus a tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, vna in duabus naturis persona, viam vitæ manifestius demonstrauit. Qui cum secundum diuinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum

humanitatem factus est passibilis & mortalis: quin etiam pro salute humani generis in ligno Crucis passus & mortuus descendit ad inferos, resurrexit a mortuis, & ascendit in cælum. Sed descendit in anima, resurrexit in carne, ascenditque pariter in utroque; venturus in fine sæculi iudicare viuos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quam electis. Qui omnes cum suis propriis corporibus resurgent quæ nunc gestant, vt recipiant secundum merita sua, siue bona fuerint, siue mala, illi cum diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

ANNO
CHRISTI
1119.

Vna vero est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur. In qua idem ipse sacerdos, & sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate diuina, vt ad perficiendum mysterium vnitatis accipiamus ipsi de suo quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui fuerit rite ordinatus secundum clauis ecclesiæ, quas ipse concessit apostolis & eorum successoribus Iesus Christus.

Sacramentum vero baptismi, quod ad inuocationem indiuiduæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratur in aqua, tam paruulis quam adultis in forma ecclesiæ a quocumque rite collatum proficit ad salutem.

Et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam

ANNO
CHRISTI
1157.

semper potest reparari. Non solum autem virgines & continentes, verum etiam coniugati, per fidem rectam, & operationem bonam, placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

II.

Damnamus ergo, & reprobamus libellum, siue tractatū, quem abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de vnitae seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum & insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis, quoniam quædam summa res est Pater & Filius & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens. Vnde asserit quod ille non tam trinitatem quam quaternitatem adstruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communem essentiam quasi quartam, manifeste protestans quod nulla res est quæ sit Pater & Filius, & Spiritus sanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamuis concedat quod Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnaque natura. Verum vnitatem huiusmodi non veram & propriam, sed quasi collectiuam & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna ecclesia, iuxta illud: *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.* &: *Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum illo.* Item: *Qui plantat & qui rigat vnum sunt.* &: *Omnes vnum corpus sumus in Christo.* Rursus in libro Regum: *Populus meus & populus tuus vnum sunt.* Ad hanc autem sententiam adstruendam illud potissimum verbum inducit,

quod Christus de fidelibus inquit in euangelio:

Ioan. 17.

Volo Pater vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus, vt sint consummati in vnum. Non enim,

vt ait, fideles Christi sunt vnum, id est vna quædam res quæ communis sit omnibus, sed * hic modo sunt vnum, id est vna ecclesia propter catholice fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vnionem indissolubilis caritatis. Quemadmodum in canonica Ioannis epistola legitur: *Quia tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus; & hi tres vnum sunt.* Statimque subiungitur: *Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis; & tres vnum sunt, sicut in codicibus quibusdam inuenitur.*

1. Ioan. 5.

Nos autem, sacro & vniuersali Concilio approbante, credimus & confitemur cum Petro quod vna quædam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac * singulatim quælibet earumdem: & id eo in Deo trinitas est solummodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, siue natura diuina, quæ sola est vniuersorum principium, præter quod aliud inueniri non potest: & illa res non est generans, neque genita, nec procedens, sed est Pater qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus sanctus qui procedit, vt distinctiones sint in personis, & vnitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen

ANNO
CHRISTI
1135.

aliud: sed id quod est Pater, est Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino, vt secundum orthodoxam & catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno Filium generando suam substantiam ei dedit, iuxta quod ipse testatur: *Pater quod dedit mihi maius est omnibus*: ac dici non potest quod partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cum substantia Patris indiuisibilis sit, vtpote simplex omnino. Sed nec dici potest quod Pater in Filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi, alioquin desisset esse substantia. Patet ergo quod sine vlla diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit, & ita Pater & Filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est Pater & Filius, nec non & Spiritus sanctus ab vtroque procedens. Cum ergo Veritas pro fidelibus suis ad Patrem orat: *Volo*, inquit, *vt ipsi sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus*: hoc nomen, *vnum*, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio caritatis in gratia: pro personis vero diuinis, vt attendatur idemtitatis in natura vnitas, quemadmodum Veritas alibi ait: *Estote perfecti sicut & Pater vester cælestis perfectus est*: ac si diceret manifestius: *Estote perfecti perfectione gratiæ sicut Pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ*, vtraque videlicet suo modo: quia inter Creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda.

Ioan. 17.

Matth. 5.

Si quis igitur sententiam siue doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tamquã hæreticus ab omnibus * confutetur. In nullo tamen per hoc Florensi monasterio, cuius ipse Ioachim extitit institutor, volumus derogari, quoniam ibi & regularis institutio est & obseruantia salutaris, maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit, apostolicæ sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam cui propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet ecclesia, quæ cunctorum fidelium, disponente Domino, mater est & magistra.

Reprobamus etiam & damnamus peruersissimum dogma impii * Amalrici, cuius mentem sic pater mendacii excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica censenda sit quam insana.

III.

Excommunicamus & anathematizamus omnem hæresim extollentem se aduersus hanc sanctam, orthodoxam, catholicam fidem, quam superius exposuimus; condemnantes vniuersos hæreticos, quibuscumque nominibus censeantur; facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de * vanitate conueniunt in idipsum.

Damnati vero sæcularibus potestatibus præsentibus, aut eorum bailliuis, relinquuntur animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis, ita quod bona huiusmodi dam-

ANNO CHRISTI 1115.
 natorum, si laici fuerint, confiscentur: si vero clerici applicentur ecclesiis a quibus stipendia perceperunt.

Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationes suspicionis qualitatemque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur; ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur.

Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam compellantur sæculares potestates, quibuscumque fungantur officiis, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quod a-

* siue perpetuam, siue temporalem,
 modo, quandocumque quis fuerit in potestatem * siue spiritalem, siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare.

Si vero dominus temporalis requisitus & monitus ab ecclesia terram suam purgare neglexerit, ab hac hæretica sceditate per metropolitanum & ceteros comprouinciales episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et, si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc summo pontifici; vt extunc ipse vasallos ab eius fidelitate denuntiet absolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis sine

vlla contradicitione possideant, & in fidei puritate conferuent, saluo iure domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilo minus lege seruata circa eos qui non habent dominos principales.

Catholici vero, qui Crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto priuilegio sint muniti, quod accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Credentes vero, præterea receptores, defensores & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere, firmiter statuentes vt postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis successorem accedat. Nullus præterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, eius instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur. Et in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & be-

ANNO
CHRISTI
1115.

neficio deponatur, vt in quo maior est culpa grauior exerceatur vindicta.

Si qui autem tales, postquam ab ecclesia denotati fuerint, euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant sepulturæ tradere, nec eleemosynas, aut oblationes eorum accipiant: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam infligatur, vt eorum priuilegia in illa diœcesi non seruentur, in qua tales excessus præsumperint perpetrare.

Quia vero nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius, iuxta quod ait Apostolus, abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum idem apostolus dicat: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Tit. 1. Rom. 1. omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatem ab apostolica sede, vel catholico episcopo loci susceptam, publice vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumperint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quanto citius resipuerint, alia competenti pœna plectantur.

Adiicimus insuper, vt quilibet archiepiscopus vel episcopus per se, aut per archidiaconum suum, vel idoneas personas honestas, bis aut saltem semel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonii viros, vel etiam, si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, quod

si quis ibidem hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta Conuenticula celebrantes, seu a communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Ipse autem episcopus ad præsentiam suam conuocet accusatos, qui nisi se ab obiecto reatu purgauerint, vel si post purificationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur. Si qui vero ex eis iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes iurare forte noluerint, ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ districte præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi per dioceses suas diligenter iuuigilent, si canonicam effugere voluerint violationem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocesi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit vel remissus, cum id certis indiciis apparuerit, & ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem.

IV.

Licet Græcos in diebus nostris ad obedientiam sedis apostolicæ reuertentes fouere & honorare velimus, mores ac ritus eorum, in quantum cum Domino possumus, sustinendo, in his tamen illis deferre nec volumus nec debemus quæ periculum generant animarum, & ecclesiasticæ derogant honestati. Postquam enim Græcorum ecclesia cum quibusdam complicibus ac fautoribus suis ab obedientia sedis apostolicæ se subtraxit, intantum

ANNO
CHRISTI
1135.

Græci cœperunt abominari Latinos, quod inter alia quæ in derogationem eorum impie commitebant, si quando sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria, non prius ipsi sacrificare volebant in illis, quam ea tamquam per hoc inquinata lauissent. Baptizatos etiam a Latinis & ipsi Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant, & adhuc (sicut accepimus) quidam agere hoc non verentur. Volentes ergo tantum ab ecclesia Dei scandalum amouere, sacro suadente Concilio, districtè præcipimus vt talia de cetero non præsumant, conformantes se tamquam obedientiæ filii sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matri suæ, vt sit vnum ouile, & vnus pastor. Si quis autem quid tale præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio & beneficio ecclesiastico deponatur.

v.

Antiqua patriarchalium sedium priuilegia renouantes, sacra vniuersali Synodo approbante, fancimus vt post Romanam ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, seruata cuilibet propria dignitate, ita quod postquam eorum antistites a Romano pontifice receperint pallium, quod est plenitudinis officii pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pal-

X iij

166 INNOCENTIVS P. III. CONCILIVM FRIDERICVS II. IMP. ANNO CHRISTI 1213.
lium largiantur, recipientes pro se professionem
canonicam, & pro Romana ecclesia sponfionem
obedientia ab eisdem.

Dominicæ vero Crucis vexillum ante se faciant
vbique deferri, nisi in vrbe Romana, & vbicum-
que summus pontifex præfens extiterit, vel eius le-
gatus vtens insigniis apostolicæ dignitatis.

In omnibus autem prouinciis eorum iurisdic-
tioni subiectis, ad eos, cum necesse fuerit, prouo-
cetur: saluis appellationibus ad sedem apostolicam
interpositis, quibus est ab omnibus humiliter defe-
rendum.

V I.

Sicut olim a sanctis patribus noscitur institutum,
metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis
prouincialia non omittant Concilia celebrare. In
quibus de corrigendis excessibus, & moribus re-
formandis, præsertim in clero, diligentem habeant
cum Dei timore tractatum, canonicas regulas, &
maxime quæ statutæ sunt in hoc generali Conci-
lio, relegendes, vt eas faciant obseruari, debitam pœ-
nam transgressoribus infligendo. Vt autem id va-
leat efficacius adimpleri, per singulas diœceses sta-
tuant idoneas personas, prouidas videlicet & ho-
nestas, quæ per totum annum simpliciter, & de
plano, absque vlla iurisdictione solícite inuestigent
quæ correctione vel reformatione sint digna, &
ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffra-
ganeos, & alios in Concilio subsequenti, vt super
his & aliis, prout vtilitati & honestati congruerit,
prouida deliberatione procedant, & quæ statue-

ANNO
CHRISTI
1215.

rint faciant obseruari, publicantes ea in episcopalibus Synodis annuatim per singulas dioeceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a suis beneficiis & executione officii suspendatur, donec per superioris arbitrium * eius relaxetur.

* for. eius
suspensio

VII.

Irrefragabili constitutione sancimus, vt ecclesiarum praelati ad corrigendum subditorum excessum, maxime clericorum, & reformandum mores, prudenter & diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Vt autem correctionis & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus vt executionem ipsorum nulla consuetudo vel appellatio valeat impedire, nisi formam excefferint in talibus obseruandam.

Excessus tamen canonicorum ecclesie cathedralis, qui consueuerunt corrigi per capitulum, per ipsum in illis ecclesiis (quæ talem hæctenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem vel iussionem episcopi corrigantur infra terminum competentem ab episcopo præfigendum. Alioquin extunc episcopus Deum habens præ oculis, omni contradictione cessante, ipsos, prout animarum cura exegerit, per censuram ecclesiasticam corrigere non postponat. Sed & alios eorum excessus corrigere non omittat, prout animarum causa requirit, debito tamen ordine in omnibus obseruato. Ceterum si canonici absque manifesta & rationabili causa, maxime in contemptum episcopi cessauerint a diuinis, episcopus nihilo minus

si voluerit, celebret in ecclesia cathedrali, & metropolitanus ad querelam ipsius tamquam super hoc delegatus a nobis, taliter eos per censuram ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod pœnæ metu talia de cetero non præsumant.

Prouideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, vt hoc salutare statutum ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed illud studiose ac fideliter exequantur, si canonicam voluerint effugere vltionem, quoniam super his apostolica sedes, auctore Domino, attentissime vigilabit.

VIII.

Qualiter & * quomodo debeat prælatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus noui & veteris testamenti colligitur euidenter, ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones, sicut olim aperte distinximus, & nunc sacri approbatione Concilii confirmamus. Legitur enim in euangelio, quod villicus ille qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audiuit ab illo: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.* Et in Genesi Dominus ait: *Descendam, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerunt.* Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum cum subditus, verum etiam cum prælatus excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris peruenierit, non quidem a maleuolis & maledicis, sed a prouidis & honestis: nec semel tantum sed sæpe (quod clamor innuit, & diffamatio manifestat

Luc. 16.

Genes. 18.

stat

ANNO
CHRISTI
1135.

stat) debet coram ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari: vt, si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tamquam sit actor & iudex, sed quasi deferente fama, vel denuntiante clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit obseruandum in subditis, diligentius tamen obseruandum est in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Ideo sancti patres prouide statuerunt, vt accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussis columnis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi, ianua præcludatur. Verum ita voluerunt prouidere prælatis, ne criminarentur iniuste, vt tamen cauerent ne delinquerent insolenter, contra morbum vtrumque inuenientes congruam medicinam, videlicet, vt criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis (id est degradationem) intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniendum eius excessus, non ex odii fomite, sed caritatis procedatur affectu, quatenus, si grauis fuerit excessus, etsi

non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino, quod est secundum eum angelicam sententiam, a villicatione villicum amoveri qui non potest villicationis suae dignam reddere rationem. Debet igitur esse praesens is contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid & a quo sit dictum appareat, publicanda: nec non exceptiones, & replicationes legitimae admittendae, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum vero exclusionem, deponendi falsum audacia praebetur.

Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet praelatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas, contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem & inquisitionem eorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leue compendium ad graue dispendium veniatur: sicut accusationem legitima praecedere debet inscriptio, sic & denuntiationem caritatiua admonitio, & inquisitionem clamosa insinuatio praeveneri, illo semper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicii sententiae quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum, quae, cum causa requirit,

ANNO
CHRISTI
1157.

facilius & liberius a suis possunt administrationibus amoueri.

IX.

Quoniam in plerisque partibus intra eandem ciuitatem atque diocesim permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus & mores, districtè præcipimus, vt pontifices huiusmodi ciuitatum siue diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diuersitates rituum & linguarum diuina officia illis celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne vna eadem ciuitas siue diocesis diuersos pontifices habeat, tamquam vnum corpus diuersa capita, quasi monstrum. Sed, si propter prædictas causas vrgens necessitas postulauerit, pontifex loci catholicum præfulem nationibus illis conformem prouida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussus. Et, si nec sic resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito, si necesse fuerit, brachio sæculari ad tantam insolentiam compescendam.

X.

Inter cetera quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime noscitur sibi esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur, eo quod *non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod* Matth. 4.
Concil. Tom. 28. Y ij

procedit de ore Dei. Vnde cum sæpe contingat, quod episcopi propter occupationes multiplices, vel inuauetudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias, (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cetero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas dioceses & diffusas, generali constitutione sancimus, vt episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, sollicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi, cum indiguerint, congrue necessaria ministrent, ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto. Vnde præcipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conuentalibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, ac ceteris quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districte subiaceat ultioni.

XI.

Concilium
Lateranense
sub Alexandro
III. c. 18.

Quia nonnullis propter inopiam & legendi studium & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi Concilio pia fuit institutione prouisum, vt per vnquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos eiusdem ecclesiæ, aliosque scholares pauperes, gratis instrueret, aliquod com-

ANNO
CHRISTI
1215.

petens beneficium præberetur, quo & docentis releuaretur necessitas, & via pateret discipulis ad doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime obseruatur, nos prædictum roborantes statutum adiicimus, vt non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus a prælato cum capitulo, seu maiori ac saniori parte capituli, eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum, & aliarum, gratis in grammaticæ facultate ac aliis instruat iuxta posse. Sane metropolitana ecclesia theologum nihilo minus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum a capitulo vnius præbendæ prouentus, & pro theologo a metropolitano tantumdem, non propter hoc efficiatur canonicus, sed tamdiu redditus ipsius percipiat, quamdiu persistit in docendo. Quod si forte de duobus magistris metropolitana ecclesia grauetur, theologo iuxta modum prædictum ipsa prouideat: grammatico vero in alia ecclesia suæ ciuitatis siue diocesis quod sufficere valeat faciat prouideri.

XII.

In singulis regnis siue prouinciis fiat de triennio in triennium, saluo iure diocesano pontificum, commune capitulum abbatum atque priorum abbates proprios non habentium, qui non consueuerunt tale capitulum celebrare, ad quod vniuersi conueniant, præpeditionem canonicam

non habentes, apud vnum de monasteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plus quam sex euectiones & octo personas adducat. Aduocent autem caritatiue in huius nouitatis primordiis duos Cisterciensis ordinis abbates vicinos, ad præstandum sibi consilium & auxilium opportunum, cum sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati. Qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire. Ac ipsi quatuor præsent capitulo vniuerso, ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem prælationis assumat: vnde cum expedierit, prouida possint deliberatione mutari. Huiusmodi vero capitulum aliquod certis diebus continue iuxta morem Cisterciensis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obseruantia regulari: & quod statutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inuiolabiliter obseruetur, omni excusatione & contradictione ac appellatione remotis, prouiso nihilo minus, vbi sequenti termino debeat capitulum celebrari: & qui conuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas, ita quod si non omnes potuerint in eisdem, saltem plures simul in diuersis domibus commorentur.

Ordinentur etiam in eodem capitulo religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ singulas abbatias eiusdem regni siue prouinciæ non solum monachorum, sed etiam monialium secundum formam

ANNO
CHRISTI
1213.

sibi præfixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes & reformantes quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere, ita quod si rectorum loci cognouerint ab administratione penitus amouendum, denuntient episcopo proprio, vt illum amouere procuret: quod si non fecerit, ipsi visitatores hoc referant ad apostolicæ sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus & præcipimus obseruare. Si vero in hac nouitate quidquam difficultatis emerferit, quod per prædictas personas nequeat expediri, ad apostolicæ sedis iudicium absque scandalo referatur, ceteris irrefragabiliter obseruatis, quæ concordati fuerint deliberatione prouisa.

Porro diocesani episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, vt cum ad ea prædicti visitatores accesserint, plus in illis inueniant quod commendatione, quam quod correctione sit dignum, attentissime præcauentes, ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggraentur. Quia sic volumus superiorum iura seruari, vt inferiorum nolimus iniurias sustinere.

Ad hoc districte præcipimus tam diocesanis episcopis, quam personis quæ præerunt capitulis celebrandis, vt per censuram ecclesiasticã, appellatione remota, compescant aduocatos, patronos, vicedominos, rectores & consules, magnates & milites, seu quoslibet alios, ne monasteria præsumant offendere in personis ac rebus. Ac si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, vt liberius & quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

XIII.

ANNO
CHRISTI
1137.

Ne nimis religionum diuersitas grauem in ecclesia Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus ne quis de cetero nouam religionem inueniat: sed quicumque voluerit ad religionem conuerti, vnam de approbatis assumat. Similiter qui voluerit religiosam domum fundare de nouo, regulam & institutionem accipiat de religionibus approbatis.

Illud etiam prohibemus, ne quis in diuersis monasteriis locum monachi habere præsumat, nec vnus abbas pluribus monasteriis præsidere.

XIV.

Vt clericorum mores & actus in melius reformatur, continenter & caste viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti, ab omni libidinis vitio præcauentes, maxime illo, propter quod ira Dei venit de cælo in filios diffidentia, quatenus in conspectu Dei omnipotentis, puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi, statuimus, vt qui deprehensi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint, puniantur secundum canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor a malo non reuocat, tēporalis saltem pœna a peccato cohibeat.

Si quis igitur hac de causa suspensus diuina celebrare præsumperit, non solum ecclesiasticis beneficiis spoliatur, verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur.

Præ-

ANNO
CHRISTI
1215.

Prælati vero, qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius cōmodi temporalis, pari subiaceant ultioni.

Qui autem secundum regionis suæ morem non abdicarunt copulam coniugalem, si lapsi fuerint, grauius puniantur, cum legitimo matrimonio possint uti.

XV.

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, vnde vinum sibi temperent, & se vino: nec ad bibendum quispiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium & libidinis pro-uocet incentium. Vnde illum abusum decernimus penitus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit, nisi a superiore commonitus satisfecerit competenter a beneficio vel officio suspendatur.

Venationem & aucupationem vniuersis clericis interdici-mus: vnde nec canes, nec aues ad aucupandum habere præsumant.

XVI.

Clerici officia vel commercia sæcularia non exerceant, maxime inhonestà. Mimis, ioculatoribus & histrionibus non intendant, & tabernas prorsus euitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas vel taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in officiis diuinis

& aliis bonis exerceant studiis diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis aut sotularibus confuticiis seu rostratis, frenis, sellis, pectoralibus & calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio vel personatibus constituti, nisi iusti causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem: palliis diffibulatis non vtantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hincinde connexis.

XVII.

Dolentes referimus, quod non solum quidam minores clerici, verum etiam aliqui ecclesiarum praelati, circa comessationes superfluas & confabulationes illicitas, vt de aliis taceamus, fere medieta-tem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum auium excitantur, transcurrendo vndique continuata synco-
pa matutinum. Sunt & alii qui Missarum celebrant solennia vix quater in anno, &, quod deterius est, interesse contemnunt: & si quando dum hæc celebrantur interfunt, chori silentium fugientes intendunt * exterius colloctionibus laicorum: dumque

ANNO
 CHRISTI
 1215.

auditum ad indebitos sermones effundunt, aures
 intentas non porrigunt ad diuina. Hæc igitur &
 similia sub pœna suspensionis penitus inhi-
 bemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, vt di-
 uinum officium diurnum pariter & nocturnum,
 quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pa-
 riter & deuote.

XVIII.

Sententiam sanguinis nullus clericus dicet aut
 proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat,
 aut vbi exercetur interfit. Si quis autem huius-
 modi occasione statuti ecclesiis, vel personis ec-
 clesiasticis aliquod præsumpserit inferre dispen-
 dum, per censuram ecclesiasticam comescatur:
 nec quisquam clericus literas scribat aut dicet
 pro vindicta sanguinis destinandas: vnde in curiis
 principum hæc sollicitudo non clericis sed laicis
 committatur.

Nullus quoque clericus rottariis, aut balistariis,
 aut huiusmodi viris sanguinum præponatur, nec il-
 lam chirurgiæ artem subdiaconus, diaconus, vel sa-
 cerdos exerceant, quæ ad vltionem vel incisionem
 inducit. Nec quisquam purgationi aquæ feruen-
 tis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet
 benedictionis aut consecrationis impendat: saluis
 nihilo minus prohibitionibus de monomachis si-
 ue duellis antea promulgatis.

XIX.

Relinqui nolumus incorrectum quod quidam
 clerici sic exponunt ecclesias supellectilibus pro-
 priis, & etiam alienis, vt potius domus laicæ quam

Concil. Tom. 28.

Z ij

Dei basilicæ videantur, non considerantes, quod Dominus non sinebat, ut vas transferretur per templum.

Sunt & alii, qui non solum ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec non & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrore. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in ecclesiis admittantur, nisi propter hostiles incurfus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen, ut necessitate cessante, res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecere etiam in profanis.

X X.

Statuimus, ut in cunctis ecclesiis chrisma & eucharistia sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruentur, ne possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si vero is ad quem spectat custodia ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur. Et si per eius incuriam aliquid nefandum inde contigerit, grauiori subiaceat ultioni.

X X I.

Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno pro-

ANNO
 CHRISTI
 1213.

prio sacerdoti, & iniunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum: alioquin & viuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantia cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote, cum aliter ille ipse non possit soluere, vel ligare.

Sacerdos autem discretus & cautus, vt more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus fauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad sanandum ægrotum.

Caueat autem omnino, ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem, sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque vlla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentia iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum monasterium detrudendum.

Ioan. 5. Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proueniat, dicente Domino languido quem sanauerat: *Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*: decreto præfenti statuimus, & districte præcipimus medicis corporum, vt cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & indicant quod medicos aduocent animarum, vt postquam infirmis fuerit de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto iacentes, cum eis a medicis suadetur vt de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, vnde facilius mortis periculum incurrunt.

Si quis autem medicorum huius nostræ constitutionis, postquam per prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tamdiu ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec pro transgressione huiusmodi satisfecerit competenter.

Ceterum cum anima sit multo preciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

XXIII.

Ne pro defectu pastoris gregem dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus suis ecclesia viduata graue dispendium patiatur, volentes in

ANNO
CHRISTI
1215.

hoc etiam occurrere periculis animarum, & ecclesiarum indemnitatibus prouidere, statuimus, vt vltra tres menses cathedralis vel regularis ecclesia praelato non vacet, infra quos, iusto impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo praeesse dignoscitur deuoluatur. Is vero ad quem deuoluta fuerit potestas, Dominum habens prae oculis, non differat vltra tres menses, cum capituli sui consilio & aliorum virorum prudentium, viduatam ecclesiam de persona idonea, ipsius quidem ecclesiae, vel alterius, si digna non reperiatur in illa, canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem.

XXIV.

Quia propter electionum formas diuersas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminent ecclesiis viduatis, statuimus, vt cum electio fuerit celebranda, praesentibus omnibus qui debent & volunt & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secreto & singulati-
^{*legevota} tim * voces cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel maior vel sanior pars capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium ecclesiae viduatae prouideant de pastore, aliter electio facta non valeat, nisi forte

communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem diuinam, absque vitio celebrata. Qui vero contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur.

Illud penitus interdiciamus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco de quo debeat aduocari, iustoque impedimento detentus venire non possit: super quo, si fuerit opus, fidem faciat iuramento, & tunc, si voluerit, vni committat de ipso collegio vicem suam. Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes, vt quam cito electio fuerit celebrata, solenniter publicetur.

XXV.

Quisquis electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumperit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui vero electionem huiusmodi, quam ipso iure irritam esse censemus, præsumperint celebrare, ab officiis & beneficiis penitus per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate priuati.

XXVI.

Nihil est quod ecclesiæ Dei magis officiat, quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam fuerit ad regimen animarum assumptus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis pro-

ces-

ANNO
CHRISTI
1215.

cessum, & personam electi, vt, cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia, si secus fuerit incaute præsumptum, non solum deiciendus est indigne promotus, verum etiam indigne promouens puniendus.

Ipsam quoque decernimus hac animaduersione puniri, vt cum de ipsius constiterit negligentia, maxime si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbauerit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verum etiam ne aliquo casu poenam effugiat, a perceptione proprii beneficii suspendatur, quousque, si æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri: si conuictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, grauiori subiaceat ultioni.

Episcopi quoque tales ad sacros ordines & ecclesiasticas dignitates promouere procurent, qui commissum sibi officium digne valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem.

Ceterum qui ad Romanum pertinent immediate pontificem, ad percipiendam sui confirmationem officii, eius se conspectui, si commode potest fieri, personaliter repræsentent, vel personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super electionis processu & electis possit haberi, vt sic demum per ipsius circumspectionem consilii sui plenitudinem assequantur officii, cum eis nihil obstitit de canonicis institutis, ita quod interim valde remoti, videlicet vltra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensatiue propter necessitates & vtilitates ecclesiarum in spiritualibus,

& temporalibus administrent: sic tamen ut de rebus ecclesiasticis nil penitus alienent. Munus vero consecrationis seu benedictionis recipiant, sicut hactenus recipere consueverunt.

XXVII.

Cum sit ars artium regimen animarum, districte præcipimus ut episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant & informant, vel per se ipsos vel per alios viros idoneos, super diuinis officiis, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare: quoniam si ignaros & rudes de cetero ordinare præsumperint, (quod quidem facile poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos graui decreuimus subiacere ultioni. * Satius est enim, maxime in ordinatione sacerdotum, paucos bonos quam multos malos habere ministros: quia si cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam dilabuntur.

XXVIII.

Quidam licentiam cedendi cum instantia postulantes, ea obtenta, cedere prætermittunt. Sed cum in postulatione cessionis huiusmodi, aut ecclesiarum commoda, quibus præsent, aut salutem videantur propriam attendisse, quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sunt sua, seu etiam leuitate qualibet volumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos.

XXIX.

Concilium
Lateranense
sub Alexandro III. c. 13.

De multa prouidentia fuit in Lateranensi Concilio prohibitum, ut nullus diuersas dignitates ecclesiasticas & plures ecclesias parochiales reciperet

ANNO CHRISTI 1197.

contra sacrorum Canonum instituta. Alioquin & recipiens sic receptum amitteret, & largiendi potestate conferens priuaretur. Quia vero propter præsumptiones & cupiditates quorundam nullus hactenus fructus aut rarus de prædicto statuto prouenit, nos euidentius & expressius occurrere cupientes, præsentis decreto statuimus, vt quicumque receperit aliquod beneficium habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit iure ipso priuatus, & si forte illud retinere contenderit, alio etiam spoliatur. Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius libere conferat cui merito uidebitur conferendum: & si ultra tres menses conferre distulerit, non solum ad alium secundum statutum Lateranensis Concilii eius collatio deuoluatur, verum etiam tantum de suis cogatur prouentibus in utilitatem ecclesiæ, cuius illud est beneficium, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit ex eo esse perceptum. Hoc idem in personatibus decernimus obseruandum, addentes vt in eadem ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere præsumat, etiamsi curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen & literatas personas, quæ maioribus sunt beneficiis honorandæ, cum ratio postulauerit, per sedem apostolicam poterit dispensari.

Sub Alexandro III. c. 8.

XXX.

Graue nimis est & absurdum, quod quidam prælati ecclesiarum, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promouere, assumere non

Concil. Tom. 28.

Aa ij

verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta ecclesiis damna proueniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus vt prætermiſſis indignis assumant idoneos, qui Deo & ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum, fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquisitio annuatim, ita quod qui post primam & secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a conferendis beneficiis per ipsum Concilium suspendatur; instituta in eodem Concilio persona prouida & honesta, quæ suppleat suspensæ defectum in beneficiis conferendis: & hoc ipsum circa capitula quæ in his deliquerint obseruetur. Metropolitanæ vero delictum superioris iudicio relinquatur ex parte Concilii nuntiandum. Vt autem hæc salubris prouisio plenior consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, præter Romani pontificis auctoritatem, aut proprii patriarchæ, minime relaxetur, vt in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

XXXI.

Ad abolendam pessimam, quæ in plerisque inoleuit ecclesiis, corruptelam, firmiter prohibemus, ne canonicorum filii, maxime spurii, canonici fiant in sæcularibus ecclesiis, in quibus instituti sunt patres: & si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere: qui vero tales (vt dictum est) canonicare præsumserint, a suis beneficiis suspendantur.

Extirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inoleuit, quod scilicet patroni ecclesiarum parochialium, & aliæ quædam personæ, prouentus ipsarum sibi penitus vendicantes, presbyteris earundem seruitiis deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, vt ex ea congrue nequeant sustentari. Nam, vt pro certo didicimus, in quibusdam regionibus parochiales presbyteri pro sua sustentatione non obtinent nisi quartam quartæ, id est sextamdecimam decimarum. Vnde fit vt in his regionibus pene nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat peritiam literarum. Cum igitur os bouis alligari non debeat triturantis, sed qui altari seruit viuere debeat de altari, statuimus vt, consuetudine qualibet episcopi vel patroni seu cuiuscumque alterius non obstante, portio presbyteris ipsis sufficiens assignetur. Qui vero parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deseruiat, in ordine quem ipsius ecclesiæ cura requirit, nisi forte præbendæ vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa: in quo casu concedimus, vt is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere vicarium canonice institutum, qui, vt prædictum est, congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem: alioquin illa se sciat huius decreti auctoritate priuatum, libere alii conferenda, qui velit & possit quod prædictum est adimple-

re. Illud autem penitus interdiciamus, ne quis in fraudem de prouentibus ecclesiæ, quæ curam proprii sacerdotis debet habere, pensionem alii quasi pro beneficio conferre præsumat.

XXXIII.

Concilium
Lateranen-
se sub Ale-
xandro ter-
tio cap. 4.

Supra cap.
12.

Procuraciones quæ visitationis ratione debentur episcopis, archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam apostolicæ sedis legatis aut nuntiis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando præsentialiter officium visitationis impendunt: & tunc euectionum & personarum mediocritatem obseruent in Lateranensi Concilio definitam. Hoc adhibito moderamine circa legatos & nuntios apostolicæ sedis, ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessariam, ne locus ille propter illos nimium aggrauetur, procuraciones recipiant moderatas ab aliis ecclesiis vel personis, quæ nondum fuerunt de suis procuracionibus aggrauatæ, ita quod numerus procuracionum numerum dierum quibus huiusmodi moram fecerint non excedat, & cum aliqua non suffecerit per ipsam, duæ vel plures coniungantur in vnam.

Porro visitationis officium exercentes, non quarant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant qui non perit. Qui autem contrauenire præsumperit, & quod acceperat reddat; & ecclesiæ, quam taliter aggrauauit, tantumdem rependat.

XXXIV.

Quia prælati plerique, vt procuracionem aut seruitium aliquod impendant legato vel alii, plus extorquent a subditis quam soluant, & in eorum damnis lucra sectantes, quærunt prædam potius quam subsidium in subiectis, id de cetero fieri prohibemus. Quod si quis forte præsumpserit, & sic extorta restituat, & tantumdem cogatur pauperibus elargiri. Superior autem, cui super hoc fuerit querela deposita, si negligens fuerit in huiusmodi executione statuti, canonicæ subiaceat ultioni.

XXXV.

Vt debitus honor deferatur iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis, statuimus vt vbi quis coram idoneo iudice conuenit aduersarium, ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non prouocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur, non obstante si dicat quod ad superiorem iudicem nuntium destinauerit, aut etiam literas impetrauerit ab eodem, priusquam delegato fuerint assignatæ. Cum autem ex rationabili causa putauerit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quæ si foret probata deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat: & si minus eum rationabiliter appellasse cognouerit, illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet. Alioquin ipse procedat, saluis constitutionibus de maioribus causis ad sedem apostolicam referendis.

XXXVI.

Cum cessante causa cesset effectus, statuimus ut siue iudex ordinarius, siue delegatus, aliquid comminando vel interlocuendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium grauaretur, & sano vsus consilio ab huiusmodi comminationis vel interlocutionis effectu destiterit, libere in causæ cognitione procedat, non obstante, si a tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus, ne processus negotii friuolis occasionibus retardetur.

XXXVII.

Nonnulli gratia sedis apostolicæ abutentes literas eius ad remotos iudices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus & expensis liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per iudicium iniuriis aditus patere non debeat, quas iuris obseruantia interdicat, statuimus, ne quis ultra duas diætas extra suam diocesim per literas apostolicas ad iudicium trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem.

Sunt & alii qui se ad nouum genus mercimoni conuertentes, ut vel sopitas possint suscitare querelas, aut nouas immittere quæstiones, fingunt causas, super quibus a sede apostolica literas impetrant absque dominorum mandato, quas vel reo, ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molestetur, aut actori, ut per ipsas ad-

uer-

ANNO
CHRISTI
1215.

uerfarium indebita vexatione fatiget, venales exponunt. Cum autem lites restringendæ sint potius quam laxandæ, hac generali constitutione sancimus, vt si quis super aliqua quæstione de cetero sine mandato speciali domini literas apostolicas impetrare præsumperit, & literæ illæ non valeant, & ipse tamquam falsarius puniatur, nisi forte de illis personis extiterit, a quibus non debet exigi de iure mandatum.

XXXVIII.

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator quandoque non potest veram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directæ probatio, ne falsitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat æquitati, statuimus vt tam in ordinario iudicio quam extraordinario iudex semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuersa iudicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, recusationes & exceptiones, petitiones & responsiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, conclusiones, & cetera quæ occurrunt competenti ordine conscribenda, designando loca, tempora & personas: & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant: vt, si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis

& discretis deferatur iudicibus, quod per impro-
uidos & iniquos innocentum iustitia non lædatur.
Iudex autem qui constitutionem istam neglexerit
obseruare, si propter eius negligentiam aliquid dif-
ficultatis emerferit, per superiorem iudicem anim-
aduersione debita castigetur, nec pro ipsius præ-
sumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis
constiterit documentis.

XXXIX.

Sæpe contingit quod spoliatus iniuste, per spo-
liatorem in alium re translata, dum aduersus posses-
sorem non subuenitur per restitutionis beneficium
spoliato, commodo possessionis amisso propter dif-
ficultatem probationis, ius proprietatis amittit ef-
fectum. Vnde non obstante ciuilibus iuris rigore fan-
cimus, vt si quis de cetero scienter rem talem acce-
perit, cum spoliatori quasi succedat in vitium, eo
quod non multum interfit, præsertim quoad peri-
culum animæ, detinere iniuste ac inuadere alie-
num, contra possessorem huiusmodi spoliato per
restitutionis beneficium succurratur.

XL.

Contingit interdum, quod cum actori ob con-
tumaciam partis aduersæ adiudicatur causa rei ser-
uandæ possessio, propter rei potentiam siue dolum
actor infra annum rem custodiendam nancisci
non potest, vel nactam amittit: & sic cum secun-
dum assertionem multorum verus non efficeretur
post lapsum anni possessor, reportat commodum
de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris,
quam obediens, conditionis existat, de canonica

ANNO
CHRISTI
1215.

æquitate sancimus, vt in casu præmissso actor verus constituatur elapso anno possessor.

Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum, quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

XL I.

Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definimus, vt nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica, quam ciuilib; cum sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali non potest obseruari peccato. Vnde oportet, vt qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

XL II.

Sicut volumus vt iura clericorum non vsurpent laici, ita velle debemus ne clerici iura sibi vendicent laicorum. Quocirca vniuersis clericis interdiciamus, ne quis prætextu ecclesiasticæ libertatis suam de cetero iurisdictionem extendat in præiudicium iustitiæ sæcularis, sed contentus existat constitutionibus scriptis, & consuetudinibus hactenus approbatis: vt quæ sunt Cæsaris reddantur Matth. 22. Cæsari, & quæ sunt Dei Deo recta distributione reddantur.

XL III.

Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare conantur, cum viros ecclesiasticos, nihil temporale detinentes, ab eis ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt. Quia vero, secundum Apostolum, *seruus suo domino stat aut cadit*, sacri auctoritate Rom. 14.

Concil. Tom. 28.

B b ij

Concilii prohibemus, ne tales clerici personis sæcularibus præstare cogantur huiusmodi iuramentum. ANNO CHRISTI 1217.

XLIV.

Cum laicis, quamuis religiosis, disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, dolemus sic in quibusdam ex illis refrigerare caritatem, quod immunitatem ecclesiasticæ libertatis, quam nedum sancti patres, sed etiam principes sæculares multis priuilegiis munierunt, non formidant suis constitutionibus vel potius confictionibus impugnare, non solum de feudorum alienatione, ac aliarum possessionum ecclesiasticarum, & vsurpatione iurisdictionum, sed etiam de mortuariis, nec non & aliis quæ spirituali iuri videntur annexa, illicite præsumendo. Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitate consulere, ac tantis grauaminibus providere, constitutiones huiusmodi & * vindicationes feudorum, seu aliorum bonorum ecclesiasticorum, sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas occasione constitutionis laicæ potestatis, (cum non constitutio, sed destitutio vel destructio dici possit, nec non vsurpatione iurisdictionum) sacri approbatione Concilii decernimus non tenere, præsumptoribus per censuram ecclesiasticam compescendis.

XLV.

In quibusdam prouinciis ecclesiarum patroni, seu vicedomini & aduocati, se in tantam insolentiã erexerunt, quod non solum, cum vacantibus de-

ANNO
CHRISTI
1195.

bet ecclesiis de pastoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de possessionibus & aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate ordinare præsumunt, & (quod horrendum est dicere) in necem prælatorum prorumpere non formidant. Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inuentum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri, prohibemus expresse ne patroni vel aduocati, seu vicedomini, super præmissis de cetero plus vsurpent quam reperiatur in iure permissum; & si contra præsumperint, districte per seueritatem canonicam compescantur. Sacri nihilo minus Concilii approbatione statuimus, quatenus si patroni, vel aduocati, aut feudatarii, seu vicedomini, seu alii beneficiati, alicuius ecclesiæ rectorem vel clericum alium ipsius ecclesiæ per se vel per alios occidere vel mutilare ausu nefando præsumperint, patroni ius patronatus, aduocati aduocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, beneficiati beneficium prorsus amittant. Et ne minus vindictæ quam excessus memoria prorogetur, non solum de præmissis nil perueniat ad heredes, sed etiam vsque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus admittantur, nec in regularibus domibus alicuius prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

XLVI.

Aduersus consules ac rectores ciuitatum, & alios qui ecclesias & viros ecclesiasticos talliis seu

Bb iij

collectis & exactionibus aliis aggrauare nituntur, volens immunitati ecclesiasticæ Lateranense Concilium prouidere, præsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit, transgressores, & fautores eorum excommunicationi præcipiens subiacerè, donec satisfactionem impendant competentem.

Verum si quando forsan episcopus simul cum clericis tantam necessitatem vel vtilitatem prospexerint, vt absque vlla coactione, ad releuandas vtilitates vel necessitates communes, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuote recipiant cum actionibus gratiarum. Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanum prius consulant pontificem, cuius interest communibus vtilitatibus prouidere.

Quoniam vero nec sic quorundam malitia contra Dei ecclesiam conquieuit, adiicimus, vt constitutiones & sententiæ, quæ ab excommunicatis huiusmodi, vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquam tempore valituræ.

Ceterum quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, vt infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus: nam & ipsum qui satisfacere recusaerit, & successorem ipsius, si non satisfecerit infra mensem, manere decernimus ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter, cum

succedat in onere qui substituitur in honore.

XLVII.

Sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commonitione præmissa, & præsentibus idoneis personis, per quas, si necesse fuerit, possit probari monitio, promulgare præsumat. Quod si contra præsumpserit, etiamsi iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesiæ per mensum vnũ sibi nouerit interdictum, alia nihilo minus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire.

Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta & rationabili causa procedat: ad quam si forte taliter processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curauerit absque grauamine reuocare, grauatus apud superiorem deponat de iniusta excommunicatione querelam: * quod si absque periculo moræ potest, ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat, infra competentem terminum absoluendum: alioquin ipse per se, vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat.

Cumque aduersus excommunicatorem de iniusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur excommunicato ad interesse; alias nihilo minus, si culpæ qualitas postulauerit, superioris arbitrio puniendus: cum non leuis sit culpa tantam infligere pœnam insonti, nisi forsan errauerit ex causa probabili, maxime si laudabilis opinionis existat.

Verum si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum, & idem super iniusta conquestionis molestia per pœnam ad interesse vel alias secundum superioris arbitrium condemnetur, nisi forsan & ipsum probabilis error excuset: & super eo, pro quo iusta fuerit excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sententiam, vsque ad satisfactionem condignam inuiolabiliter obseruandam.

Si vero iudex suum recognoscens errorem paratus sit talem reuocare sententiam, & is, pro quo lata fuerit, ne absque satisfactione reuocet illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito * possit dubitari: & tunc, sufficienti cautione recepta quod coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipso, iuri parebit, excommunicatum absoluat, sicque pœnæ præscriptæ minime subiacebit: cauens omnino ne voluntate peruersa in alterius præiudicium mentiatur errorem, si districtiōnis canonicæ vult effugere vltionem.

XLVIII.

Cum speciali sit prohibitione prouisum, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commonitione præmissa, promulgare præsumat, volentes etiam prouidere, ne forte commonitus, frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu, monentis declinare possit examen, statuimus, quod si allegauerit se iudicem habere suspectum, coram eodem causam iustæ suspicionis

affi-

ANNO
CHRISTI
1115.

assignet. Et ipse cum aduersario, vel, si forte aduersarium non habeat, cum iudice arbitros communiter eligat: aut, si forte communiter conuenire non possunt, eligant absque malitia ipse vnum, & ille alium, qui de suspicionis causa cognoscant: & si nequiuerint in vnam concordare sententiam, aduocent tertium, vt quod duo ex ipsis decreuerint robur obtineat firmitatis. Sciant quoque se ad id fideliter exequendum, ex iniuncto a nobis in virtute obedientiæ sub attestatione diuini iudicii districto præcepto, teneri. Causa vero suspicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum non probata, sua iurisdictione iudex vtatur. At ipsa probata legitime, de recusatoris assensu personæ idoneæ committat negotium recusatus, vel ad superiorem transmittat, vt in eo ipse procedat secundum quod fuerit procedendum.

Porro commonito ad appellationem conuolante, si eius excessus euidentia rei, vel ipsius confessione, aut alio modo legitime fuerit manifestatus, cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in præsidium innocentiae institutum, non est prouocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne friuolæ appellationis diffugio appellans iudicis processum impediatur, coram eodem probabilem causam appellationis exponat, talem videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari: & tunc, si habuerit aduersarium, infra terminum, secundum locorum distantiam & temporis qualitatem & naturam negotii ab eodem iudice moderandum, appellationis causam

prosequatur: quam si prosequi non curauerit, ex-
tunc ipse iudex, non obstante appellatione, proce-
dat. Nullo autem aduersario comparente, cum ex
suo iudex procedat officio, appellationis causa co-
ram superiore probata, superior suæ iurisdictionis
officium exequat. Sed si appellans in eius proba-
tione defecerit, ad eum, a quo ipsum malitiose ap-
pellasse constiterit, remittatur.

Ceterum has duas constitutiones præmissas no-
lumus ad regulares extendi, qui suas habent obser-
uantias speciales.

X L I X.

Sub interminatione diuini iudicii penitus inter-
dicimus, vt causa cupiditatis nullus audeat excom-
municationis vinculo aliquem innodare, vel absol-
uere innodatum, in illis maxime regionibus, in qui-
bus ex consuetudine, cum excommunicatus absol-
uitur, pecuniaria pœna mulctatur: statuentes vt
cum excommunicationis sententiam iniustam fuisse
constiterit, excommunicator ad restituendam
pecuniam sic extortam per censuram ecclesiasti-
cam compellatur: &, nisi probabili fuerit errore
deceptus, tantumdem iniuriam passo persoluat: &
si forte soluendo non fuerit, animaduersione alia
castigetur.

L.

Non debet reprehensibile iudicari, si secundum
varietatem temporum statuta quandoque varien-
tur humana, præsertim cum vrgens necessitas vel
euidens vtilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex
iis, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla
mutauit in nouo.

ANNO
CHRISTI
1215.

Cum igitur prohibitiones de coniugio in secundo & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, vt cessante prohibitione cesset effectus, constitutiones super hoc editas sacri approbatione Concilii reuocantes, presentis constitutione decernimus, vt sic contrahentes de cetero libere copulentur.

Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in vltioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari. Quaternarius enim numerus bene congruit prohibitioni coniugii corporalis, de quo dicit Apostolus, quod vir non ha- 1. Cor. 7. bet potestatem sui corporis, sed mulier: neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis.

Cum ergo iam vsque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restricta, eam ita esse volumus perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab aliis vel a nobis, vt si qui contra prohibitionem huiusmodi præsumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, cum diurnitas temporum non minuat peccatum, sed augeat: tantoque grauiora sint crimina, quanto diutius infelicem detinent animam alligatam.

Concil. Tom. 28.

Cc ij

Cum inhibitiō copulæ coniugalis sit in tribus vltimis gradibus reuocata, eam in aliis volumus districte obseruari. Vnde prædecessorum nostrorum inhærendo vestigiis clandestina coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus vt, cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito, vt infra illum qui voluerit & valuerit legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilo minus inuestigent, vtrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatorum expresse, donec quid fieri debeat super eo manifestis constiterit documentis.

Si qui vero huiusmodi clandestina vel interdicta coniugia inire præsumperint in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ vel saltem affectatores ignorantia videantur. Pari modo illegitima proles censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum præter omne interdictum in conspectu ecclesiæ contrahere præsumperint.

Sane si parochialis sacerdos tales coniunctio-

ANNO
CHRISTI
1215.

nes prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, grauius puniendus, si culpæ qualitas postulauerit. Sed & iis, qui taliter copulari præsumpserint, etiam in gradu concesso, condigna pœnitentia iniungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam copulam malitiose impedimentum obiecerit, ecclesiasticam non effugiet ultionem.

L II.

Licet ex quadam necessitate præter communem formam alias fuerit institutum, vt in consanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu, cum propter breuem hominum vitam testes de visu deponere non valent vsque ad gradum septimum computando, quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus ex hoc multa pericula contra legitima coniugia prouenisse, statuimus ne super hoc recipiantur testes de cetero de auditu, cum iam quartum gradum prohibitio non excedat, nisi personæ graues extiterint, quibus fides merito sit adhibenda, & ante motam litem testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis, non utique vno, cum non sufficeret ille, si viueret, sed duobus ad minus: nec ab infamibus & suspectis, sed a fide dignis, & omni exceptione maioribus, cum satis videretur absurdum illos admitti quorum repellerentur auctores: nec tamen si vnus a pluribus, vel infamis ab hominibus bonæ famæ acceperint quod testentur, tamquam plures & idonei testes debent ad-

mitti, cum etiam secundum solitum ordinem iudiciorum non sufficiat vnus testis assertio, etiam si præsidali dignitate præfulgeat, & actus legitimi sint infamibus interdicti.

Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes, quod ad ferendum in causa ipsa testimonium odio, vel timore, vel amore, vel commodo non procedant, personas expressis nominibus, vel demonstratione, siue circumlocutione sufficienti, designent, & ab vtroque latere clara computatione gradus singulos distinguant, & in suo nihilo minus iuramento concludant, se accepisse a suis maioribus quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati deponant se vidisse personas saltem in vno prædictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere. Tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere, quam coniunctos legitime contra statuta Domini separare.

LIII.

In aliquibus regionibus quædam permixtæ sunt gentes, quæ secundum suos ritus decimas de more non soluunt, quamuis censeantur nomine Christiano. His nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes ecclesias, maiores inde redditus assequantur. Volentes igitur super his ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus vt ipsi domini talibus personis & taliter sua prædia excolenda committant, quod absque contradictione decimas ecclesiis cum integritate persoluant, & ad id, si necesse fuerit, per

ANNO
CHRISTI
1215.

cenfuram ecclesiasticam compellantur. Illæ quip-
pe decimæ necessario sunt soluendæ, quæ debentur
ex lege diuina, vel loci consuetudine appro-
bata.

LIV.

Cum non sit in homine quod semen seren-
ti respondeat, quoniam, iuxta verbum Apostoli,
Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed 1. Cor. 3.
qui incrementum dat Deus, ipso quidem de mor-
tificato semine plurimum fructum afferente, ni-
mis auare in decimis quidam defraudare nitun-
tur, census & tributa, quæ interdum indecimata
prætereuntur, de frugibus & primitiis educentes.
Cum autem in signum vniuersalis dominii, quasi
quodam titulo speciali sibi Dominus decimas re-
seruauerit; nos & ecclesiarum dispendiis & ani-
marum periculis obuiare volentes, statuimus, vt in
prærogatiua dominii generalis exactionem tribu-
torum & censuum præcedat solutio decimarum:
vel saltem hi, ad quos census & tributa indecima-
ta peruenerint, quoniam res cum onere suo transit,
ea per censuram ecclesiasticam decimare cogan-
tur ecclesiis quibus iure debentur.

LV.

Nuper abbates Cisterciensis ordinis, in gene-
rali capitulo congregati, ad commonitionem no-
stram prouide statuerunt, ne de cetero fratres ipsius
ordinis emant possessiones, de quibus decimæ de-
bentur ecclesiis, nisi forte pro monasteriis nouiter
fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia
fidelium deuotione collatæ, aut emptæ pro mona-

steriis de nouo fundandis, committant excolendas aliis, a quibus ecclesiis decimæ persoluantur, ne occasione priuilegiorum suorum ecclesiæ ulterius prægrauentur. Decernimus ergo, vt de alienis terris, & amodo acquirendis, etiamsi eas propriis manibus aut sumptibus deinceps excoluerint, decimas persoluant ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea soluebantur, nisi cum ipsis ecclesiis aliter duxerint componendum. Nos ergo statutum huiusmodi gratum & ratum habentes, hoc ipsum ad alios regulares, qui gaudent similibus priuilegiis, extendi volumus, & mandamus vt ecclesiarum prælati proniores & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus iustitiæ complementum, eorumque priuilegia diligentius & perfectius studeant obseruare.

LVI.

Plerique, sicut accepimus, regulares & clerici sæculares, interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præiudicium parochialium ecclesiarum pactum adiiciunt, vt conductores & feudatarii decimas eis soluant, & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiusmodi penitus reprobamus, statuentes vt quidquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur.

LVII.

Vt priuilegia quæ quibusdam religiosis personis Romana concessit ecclesia permaneant inconuulsa, quædam in eis declaranda duximus, ne mi-

nus

ANNO
CHRISTI
1215.

nus sane intellecta pertrahant ad abusum, propter quem merito possint reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate.

Sane quibusdam regularibus sedes apostolica indulgit, vt iis, qui eorum fraternitatem assumpserint, si forsan ecclesiæ, ad quas pertinent, a diuinis fuerint officiis interdictæ, ipsosque mori contingat, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti, suosque confratres, quos ecclesiarum prælati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in sæculo, eorum ordini sunt oblati, mutato habitu sæculari, vel qui eis inter viuos sua bona dederunt, retento sibi quamdiu in sæculo vixerint usufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissoluatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina. Certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab apostolica sibi sede concessam.

Illud etiam pro huiusmodi regularibus est indultum, si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates siue collectas in quamlibet ciuitatem, castellum vel vicum aduenerint, si forte locus ille a diuinis sit officiis interdi-

ctus in eorum iucundo aduentu semel in anno aperiantur ecclesiæ, vt exclusis excommunicatis diuina ibi officia celebrentur. Sic intelligi volumus, quod in eadem ciuitate, aut castro, vel villa, vna tantum ecclesia eiusdem ordinis fratribus, vt dictum est, semel aperiat in anno: quia licet pluraliter dictum sit quod in eorum iucundo aduentu aperiantur ecclesiæ, non tamen ad ecclesias eiusdem loci diuisim, sed prædictorum locorum coniunctim, sano referendum est intellectu, ne si hoc modo singulas eiusdem loci ecclesias visitarent, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui vero contra declarationes præscriptas quidquam sibi præsumperint vsurpare, graui subiacent ultioni.

LVIII.

Quod nonnullis est religiosis indultum, in fauorem pontificalis officii ad episcopos extendentes, concedimus vt, cum commune terræ fuerit interdictum, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque ianuis clausis, suppressa voce, non pulsatis campanis, celebrare officia diuina, nisi hoc ipsum eis expresse fuerit interdictum. Verum hoc illis concedimus qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quidquam doli vel fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

LIX.

Quod quibusdam religiosis a sede apostolica est prohibitum, volumus & mandamus ad vniuersos extendi, ne quis videlicet religiosus absque abba-

ANNO
CHRISTI
1215.

tis & maioris partis sui capituli licentia, pro aliquo fideiubeat, vel ab alio pecuniam mutuo accipiat vltra summam communi prouidentia constitutam. Alioqui non teneatur conuentus pro his aliquatenus respondere, nisi forte in vtilitatem domus ipsius manifeste constiterit redundasse: & qui contra statutum istud venire præsumperit, grauiori disciplinæ subdatur.

L X.

Accedentibus ad nos de diuersis mundi partibus episcoporum querelis, intelleximus graues & grandes quorundam abbatum excessus, qui suis finibus non contenti manus ad ea quæ sunt episcopalis dignitatis extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgentiarum literas, & similia præsumendo, vnde contingit interdum quod vilescat episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in iis & episcoporum dignitati & abbatum prouidere saluti, præsentis decreto firmiter prohibemus, ne quis abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculum euitare, nisi forte quisquam eorum speciali concessione, vel alia legitima causa, super huiusmodi valeat se tueri.

L X I.

In Lateranensi Concilio noscitur fuisse prohibitum, ne quilibet regulares ecclesias, seu decimas, sine consensu episcoporum de manu præsumant recipere laicali, nec excommunicatos vel nominatim interdictos admittant aliquatenus ad diuina.

Concil. Tom. 28.

D d ij

Sub Alexã-
dro tertio
cap. 9.

Nos autem id fortius inhihentes transgressores condigna curabimus animaduersione puniri, statuentes nihilo minus quatenus in ecclesiis, quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, iuxta eiusdem statuta Concilii, episcopis instituendos presbyteros repræsentent, vt illis de plebis cura respondeant; ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos vero remouere non audeant episcopis inconsultis. Sane adiicimus vt illos repræsentare procurent, quos vel conuersatio reddit notos, vel commendat probabile testimonium prælatorum.

LXII.

Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, & eas passim ostendunt, Christianæ religioni sit detractum sæpius, ne detrahatur in posterum, præsentis decreto statuimus, vt antiquæ reliquæ amodo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autem de nouo nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani pontificis fuerint approbatæ. Prælati vero de cetero non permittant illos, qui ad eorum ecclesias causa venerationis accedunt, vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut & in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit. Eleemosynarum quoque quæstores, quorum quidam se alios mentiendo abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti, nisi apostolicas vel diocesani episcopi literas veras exhibeant, prohibemus. Et tunc, præter id quod in ipsis continebitur literis, nihil populo propone-

ANNO
CHRISTI
1235.

re permittantur. Formam vero, quam communi-
ter talibus apostolica sedes indulget, duximus ex-
primendam, vt secundum eam diocesani episcopi
suas literas moderentur. Ea siquidem talis est:

Forma literarum prædicatorum.

Quoniam (vt ait Apostolus) omnes stabimus an-
te tribunal Christi, recepturi prout in corpore ges-
sumus, siue bonum, siue malum fuerit, oportet nos
diem messionis extremæ misericordiæ operibus
præuenire, ac æternorum intuitu seminare in terris,
quod reddente Domino cum multiplicato fructu
colligere debeamus in cælis: firmam spem, fidu-
ciamque tenentes, quoniam qui parce seminat, par-
ce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de
benedictionibus & metet in vitam æternam. Cum
igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad
tale confluentium hospitale propriæ non suppe-
tant facultates, vniuersitatem vestram monemus,
& exhortamur in Domino, atque in remissionem
vobis iniungimus peccatorum, quatenus de bonis
a Deo vobis collatis pias eleemosynas & grata eis
caritatis subsidia erogetis, vt per subuentionem ve-
stram ipsorum inopiæ consulatur, & vos per hæc
& per alia bona, quæ & Domino inspirante fece-
ritis, ad æterna possitis gaudia peruenire.

Qui autem ad quærendas eleemosynas desti-
nantur modesti sint & discreti, nec in tabernis
aut locis aliis incongruis hospitentur, nec inutiles
faciant aut sumptuosas expensas, cauentes omni-
no, ne falsæ religionis habitum gestent.

Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum prælati facere non verentur, & clauēs ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur, decernimus vt, cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia vltra annum, siue ab vno solo, siue a pluribus episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat: hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur; cum Romanus pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueuerit obseruare.

LXIII.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis, & a plurimis personis quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones turpes & prauæ pro consecrationibus episcoporum, benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum, estque taxatum quantum sit isti vel illi, quantumve alteri vel alii persolendum: & ad cumulum damnationis maioris, quidam turpitudinem & prauitatem huiusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore obseruatam. Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem huiusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobamus; firmiter statuentes, vt pro iis siue conferendis, siue collatis, nemo aliquid quocumque prætextu exigere ac extorquere præsumat. Alioquin & qui receperit & qui dederit huiusmodi precium om-

ANNO CHRISTI 1215.
nino damnatum cum Giezi & Simone condem-
netur.

LXIV.

Quoniam simoniaca labes adeo plerasque moniales infecit, vt vix aliquas sine precio recipiant in forores, paupertatis prætextu volentes huiusmodi vitium palliare, ne id de cetero fiat penitus prohibemus; statuentes vt quæcumque de cetero talem prauitatem commiserit, tam recipiens quam recepta, siue sit subdita, siue prælata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, in locum arctioris regulæ ad agendum perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum, vt remotæ de monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si propter nimiam multitudinem alibi forte nequiverint commode collocari, ne forte damnabiliter in sæculo euagentur, recipiantur in eodem monasterio dispensatiue de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obseruandum. Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus vt diocesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

LXV.

Audiuimus de quibusdam episcopis, quod, decedentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdicto subiiciunt, nec patiuntur aliquos in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecuniæ persoluatur: præ-

terea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiamsi nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cum igitur non solum a malo, sed etiam ab omni specie mali sit (secundum Apostolum) abstinentum exactioes huiusmodi penitus inhibemus: quod si quis transgressor extiterit, exacta duplicata restituat, in utilitates locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter conuertenda.

1. Theff. 3.

LXVI.

Ad apostolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & similibus, pecuniam exigunt & extorquent: & si forte cupiditati eorum non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra vero quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam ecclesiam, pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere sub prætextu canonicæ pietatis, quapropter & prauas exactioes super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus obseruari, statuentes vt libere conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per episcopum loci, veritate cognita, compescantur qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

LXVII.

Quanto amplius Christiana religio ab exactioe compescitur vsurarum, tanto grauius super his

lu-

ANNO
CHRISTI
1215.

Iudæorum perfidia inolefcit, ita quod breui tempore Christianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne a Iudæis immaniter aggraentur, fynodali decreto ftatuimus, vt fi de cetero quocumque prætextu Iudæi a Christianis graues & immoderatas vfuras extorferint, Christianorum eis participium fubtrahatur, donec de immoderato grauamine fatisfecerint competenter. Christiani quoque, fi opus fuerit, per cenfuram ecclefiafticam, appellatione poftpofita, compellantur ab eorum commerciis abftinere.

Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non fint Christianis infefi, fed potius a tanto grauamine Iudæos ftudeant cohibere.

Ac eadem pœna Iudæos decernimus compellendos ad fatisfaciendum ecclefiis pro decimis & oblationibus debitis, quas a Christianis de domibus & poffeffionibus aliis percipere confueuerant, antequam ad Iudæos quocumque titulo deueniffent, vt fic ecclefiæ conferuentur indemnes.

LXVIII.

In nonnullis prouinciis a Christianis Iudæos feu Saracenos habitus diftinguit diuerfitas: fed in quibusdam fic quædam inoleuit confufio, vt nulla differentia difcernantur. Vnde contingit interdum, quod per errorem Christiani Iudæorum feu Saracenorum, & Iudæi feu Saraceni Christianorum mulieribus commifcentur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis exceffus, per velamentum erroris huiusmodi, excufationis vltcrius poffint ha-

Concil. Tom. 28.

E c

bere diffugium, statuimus vt tales vtriusque sexus, in omni Christianorum prouincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur, cum etiam per Mosen hoc ipsum legatur eis iniunctum.

Leuit. 19.

Deut. 22.

In diebus autem lamentationis, & dominicæ passionis, in publicum minime prodeant, eo quod nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) ornatius non erubescunt incedere, ac Christianis, qui sacratissimæ passionis memoriam exhibentes lamentationis signa prætendunt, illudere non formidant.

Illud autem distriētissime inhiemus, ne in contumeliam Redemptoris profili re aliquatenus præsumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nostra deleuit, præcipimus præsumptores huiusmodi per principes sæculares condignæ animaduersionis adiectione compefci, ne crucifixum pro nobis præsumant aliquatenus blasphemare.

LXIX.

Cum sit nimis absurdum, vt Christi blasphemus in Christianos vim potestatis exerceat, quod super hoc Toletanum Concilium prouide statuit, nos propter transgressorum audaciam* in hoc capitulo innouamus, prohibentes ne Iudæi officiis publicis præferantur, quoniam sub tali prætextu Christianis plurimum sunt infesti. Si quis autem officium eis tale commiserit, per prouinciale Concilium (quod singulis præcipimus annis celebrari) monitione præmissa, distriētione qua conuenit

ANNO
CHRISTI
1215.

compescatur. Officiali vero huiusmodi, tamdiu Christianorum communio in commerciis & aliis denegetur, donec in vsus pauperum Christianorum, secundum prouidentiam diocesani episcopi, conuertatur quidquid fuerit adeptus a Christianis occasione officii sic suscepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

L X X.

Quidam, sicut accepimus, qui ad sacri vndam baptismatis voluntarii accesserunt, veterem hominem omnino non exuunt, vt nouum perfectius induant, cum prioris ritus reliquias retinentes, Christianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem scriptum sit: *Maledictus homo qui terram duabus viis ingreditur, & indui vestis* Ecles. 3. Deut. 22. non debeat lino lanaque contexta; statuimus vt tales per prælatos ecclesiarum ab obseruantia veteris ritus omnimodo compescantur, vt quos Christianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, salutiferæ coactionis necessitas in eius obseruatione conseruet, cum minus malum existat viam Domini non agnoscere, quam post agnitam retroire.

EXPEDITIO

PRO RECUPERANDA TERRA SANCTA.

Ad liberandam terram sanctam de manibus impiorum ardenti desiderio aspirantes, de prudentum virorum consilio, qui plene nouerant circumstantias temporum & locorum, sacro approbante Concilio, diffinimus, vt ita Cruce signati se præparent, quod in Kalendas Iunii

Concil. Tom. 28.

E c ij